

Är det dags att avskaffa söndagarnas tema?

»När bibeltexten försvinner bakom temat har något blivit fel i en luthersk kyrka.«

Under förra århundradet tyckte någon med pedagogiskt sinnelag att det kunde vara lämpligt att formulera en rubrik för varje söndag, så att spretigheten i de olika bibeltexterna kunde samlas under ett tema. Då kunde det bli tydligare för både kyrkvårdar och gudstjänstfirare vad söndagen kretsade kring för typ av grundtanke. Det var fint tänkt, men så fel det blev. Det som var tänkt att vara just pedagogik har nämligen blivit teologi.

Om vi idag lyssnar runt i kyrkorna och på helgmålsbönen som sänds i TV är det nämligen tydligt att temat helt tagit över. Många gånger nämns bibeltexterna inte alls i predikan. Allt utgår från temat. Prästen associerar helt fritt kring vad han eller hon tänker om *Vårt dop*, *Samhällsansvar* eller *Kampen mot ondskan* utan att på minsta sätt ta avstamp i bibeltexterna. Även om nu många kolleger har kloka saker att säga om kamp och ansvar ska inte gudstjänsten kretsa kring prästens åsikter om ett tema. Söndagens tema har fört oss in i en prästkyrka där alla förväntas spegla sig i prästens syn på livet. Prästen har blivit en auktoritet vars åsikter är grunden för ett gott samhälle. Prästen och Socialstyrelsen har slagit följe i strävan att uppfostra oss svenskar så att vår vardag blir mer hälsosam såväl materiellt som existentiellt. Allt medan bibeltexten skjutits i bakgrunden som en museal kvarlämning från flydda tider.

Ett skäl till att vi hamnat i denna märkvärdiga situation är att bibeltexterna är besvärliga. De har inte ett tydligt budskap. De drar iväg åt olika håll. De handlar sällan så mycket om våra vardagsliv. De vill inte låta sig infångas i en rubrik. För den ska vara besvärlig och tvinga oss att brottas med den. Texten vill att vi går i närkamp med dess provocerande formuleringar och motstridiga tankegångar. Luther satte Bibeln i gudstjänstens centrum för han insett att den kunde peka på nya livsvägar och ge liv. Vi måste därför vara på vår vakt mot att fånga in kyrkan i för snäva pedagogiska ramar och sedan göra teologi av pedagogiken. Om inte Bibeln är gudstjänstens grund kan vi lätt förvandlas till en kyrka med mycket tyckande istället för tolkande.

Söndagens tema har visat sig vara en återvändsgränd också på andra sätt. Inte sällan är den formulerad för att passa till evangelietexten och därmed skapa en kontrast till den gammaltestamentliga texten. Det är Jesus som gör det som temat påstår medan Moseboken alltför ofta miss-

lyckas. Kristen tro är alltså bättre än judisk tro. Temat för därför ersättningsteologiska bilder vidare till nya generationer. Detta förenklade synsätt som är fel på alla möjliga sätt sticker ständigt upp sitt fula tryne och behöver motarbetas. Det görs inte genom att undvika bibeltexten och predika över temat utan genom att ta bort temat.

Om nu temat leder oss vilse i att tro att bibeltexterna går att sammanfatta i några få ord och sedan direkt användas i vår vardag, vad ska vi ersätta temat med? Judisk tradition låter de första orden i texten bilda rubrik och en liknande teknik användes under den kristna medeltiden. Eftersom vi har flera texter varje söndag skulle det bli lite problematiskt. Att istället citera en rad eller några ord från en av texterna skulle kunna vara en väg, men då är risken att predikan tar fasta på just dessa ord. Kanske är den bästa vägen framåt därför att helt enkelt ta bort söndagens tema och inte ersätta den med något alls. Låt bibeltexterna få tala själva, ofiltrerade och gåtfulla i all sin spretighet. Det kommer att tvinga predikanten att gå i närkamp med dem, och kanske ersätta förnumstiga påståenden om ett gott liv med frågor till församlingen om vad bilder och uttryck betyder för dem, just denna söndag, just när deras liv ser ut som det gör.

För bibeltexten måste få betyda något unikt för varje lyssnare, och det kan den aldrig göra om den ska passas in i temat. För den person som råkat komma till kyrkan den fjärde söndagen i påsktid vill kanske inte alls veta något om Vägen till livet. Han eller hon sitter där i bänken med oro över stigande räntekostnader och med vanmakten inför en kär förälder på väg in i demens. Chansen att en predikan kring Vägen till livet ska ge ett eko i hans liv är inte stor, men om poetiska profeter och förvirrade lärjungar får komma till tals ökar kanske igenkänningen. För texterna den söndagen berättar om övergivenhet och rädsla, om hur man hittar en vägvisare när inget är som förr.

Det är Bibeln som gör Kristus synlig i våra liv, inte söndagens tema.

ULF LINDGREN